

Pompeu Fabra i la RAE (1926-1927)

ALBERT GENER
Universitat de Barcelona

1. INTRODUCCIÓ

Iniciada quan l'any 1926 s'acabava i potser inacabada en algun moment de 1927, la polèmica de Pompeu Fabra amb la Reial Acadèmia Espanyola constitueix un dels debats centrals que marca la posició del catalanisme, polític i cultural, de principis del segle xx. Contraposant-se a les aspiracions romantitzants vuitcentistes, els intel·lectuals del Nou-cents proven d'institucionalitzar, de donar un cos d'estat, a les aspiracions del catalanisme. Un procés d'institucionalització i de rearmament ideològic possibilitat, de fet, per un canvi ètic (el pas de l'Elegia a la Tasca), un canvi de paradigma polític (el pas del regionalisme al nacionalisme) i per l'eclosió de la premsa de tota l'Europa d'entreguerres. Uns canvis, en definitiva, que van endegar un procés intel·lectualment madur —i caldria afegir-hi, si es vol, intel·lectualment violent— d'institucionalització nacional, amb el propòsit de renovellar no tan sols les formes i les pràctiques literàries sinó el país sencer. Malgrat el cop que va representar des d'un punt de vista institucional la intervenció a Catalunya del directori militar de Primo de Rivera a tot aquest projecte, que prova de desarticular-lo, el món de les idees, de la producció de les idees i del combat esdevé especialment vívid. Tal com assenyala Olívia Gassol (2007), en el molt destacable article intitulat «Carles Riba, un model d'intel·lectual per a una cultura en crisi», justament en aquells anys s'està redefinint a Espanya què significa ser un intel·lectual. Un rol que descriuen els mots de Panyella al pòrtic del volum *La projecció social de l'escriptor en la literatura catalana contemporània*, quan assenyala que, a Catalunya, paradigmàticament

apareix i es desenvolupa en el camp literari, és a dir, estretament lligat a la figura de l'escriptor, una figura que [...] afegeix a la producció literària una imatge de responsabilitat i representació col·lectives, una imatge que anirà

evolucionant amb el temps fins a fer que les dues funcions siguin indes- triables, de manera que la funció «intel·lectual» acaba donant sentit al fet mateix de la creació. (Panyella, 2007, p. 11)

2. EL DESENVOLUPAMENT D'UNA POLÈMICA

En aquest context, doncs, hi irromp una polèmica que té alguna cosa de cen- tral, alguna cosa de crucial en l'evolució del procés d'articulació nacional, cultu- ral, de la Catalunya del segle xx; pel que té de simbòlic, però també pel que té de pragmàtic.

El directori militar de Primo de Rivera promulga el 26 de novembre de 1926 un Reial decret que obre les portes de la RAE a les llengües «regionals». Al cap de tot just una setmana, el 3 de desembre, Gaziol, verbalitzador dels poders fàctics i aleshores ja director de *La Vanguardia*, escriu l'article «Toma de posición. Los académicos por Cataluña», que és l'avantsala de la polèmica estricta. Tot invo- cant, diríem, el fantasma de Prat de la Riba, comença l'article dient, amb tota la intenció del món, que no era necessari «preguntarse qué habría hecho Prat [...] ante el real decreto incorporando el idioma catalán, con sus variantes [...], a la Academia Española». Per ocupar els setials de la RAE el periodista proposa dos noms: Rubió i Lluch, «continuador de una ilustre familia de estudiosos, que hoy ya tiene entre nosotros el valor de una estirpe erudita», «el primero de nues- tros académicos», i Pompeu Fabra, que «es, por sí solo, toda una academia». Uns noms que, de fet, formen part del seu viatge d'ultratomba retòric, perquè «[h]oy Prat de la Riba hubiera pronunciado, sin vacilar ni un momento, los mismos dos nombres que se habrán ocurrido instantáneamente, al leer el R. D., a los catala- nes responsables, conscientes y desinteresados». Tota aquesta «toma de posición», tota l'operació retòrica de Gaziol, desemboca en la proposta d'un clam civil, això és, que es recullin signatures a favor de la candidatura Rubió-Fabra, atès que ells ensenyaran «a la Academia Española y a España entera cuál es el verdadero sentir de los más calificados, heterogéneos y numerosos representantes del espíritu que palpita en esa lengua catalana, que los poderes públicos acaban de juzgar digna de los mayores respetos» (Gaziol, 1926, p. 5).

Sigui com sigui, Fabra refusa la proposta. El gramàtic es malfia del pragma- tisme possibilista de catalanistes i no catalanistes, i decideix de no travessar l'es- cletxa del règim —que podria haver esdevingut una eina per desactivar un perso- natge, Fabra, que comença a ser caracteritzat gairebé hagiogràficament i esdevé, ja aleshores, un emblema, gairebé una mena de sant cultural dels catalans. Rubió i Lluch accepta i el lloc que hom havia pensat per a Fabra es proposa al defenestrat Eugeni d'Ors, aleshores glosador a l'*ABC* i resident a Madrid, que també accepta;

tots dos són elegits el 10 de març de 1927. El substitut de Fabra per ocupar el setial a l'Acadèmia explica alguna cosa de les intencions, de l'objectiu que hi ha darrere de l'operació, i de la perspectiva que es vol sobre Catalunya i la llengua catalana. El cas podria haver-se acabat aquí, però vuit dies després, el 18 de març, apareix a *La Vanguardia* «Entre dos silencios. Cultura y política», un nou article de Gaziell que ressuscita la polèmica.

En aquest nou article, germen d'un debat molt més aferrissat, fa una diatriba molt dura contra el catalanisme, i n'ataca un dels nuclis: la diguem-ne solidaritat entre polítics i intel·lectuals. Gaziell interpreta que el refús de Fabra és a causa «exclusivamente» de «las maniobras derrotistas de nuestra política»; qüestiona profundament les relacions entre el món de la política i el món cultural, subjugat als designis dels capítosts polítics. Una relació gairebé de vassallatge que afebleix l'ambient intel·lectual i també la cosa pública: «nuestra alta cultura civil ha vivido siempre de subvenciones que le concedían las corporaciones públicas y cuando esas corporaciones han dejado de subvencionarla, no tuvo más remedio que refugiarse a la estrechez de la prensa partidista o en la generosidad de los mecenazgos políticos» (Gaziell, 1927, p. 7).

Gaziell presenta la decisió de Fabra com una submissió acrítica i fins temerosa a Cambó, que no és esmentat explícitament, i descriu les malvestats d'aquells que no s'avenen a l'«ortodòxia» dels dirigents. El cas li sembla paradigmàtic de la relació tortuosa entre els polítics i els homes de cultura: «convendrán conmigo en que la política es una de las formas de la cultura de un país, no la cultura un parásito de la política».

Rovira i Virgili, el 30 de març de 1927, es fa ressò a la primera plana de *La Publicitat* de la gran quantitat de plomes que ha mobilitzat el cas Fabra, en totes les seves dimensions. A l'article, «El malentès dels acadèmics», remarca: «Quina polseguera de polèmiques ha alçat l'elecció dels acadèmics de la Reial [Acadèmia] de la Llengua Espanyola [sic]. Articles a l'ABC, a *El Sol*, a *La Gaceta Literaria* i al *Debate*, de Madrid; a *La Vanguardia*, de Barcelona; a *El Luchador*, d'Alacant; al *Diario de Tarragona*, i encara en altres periòdics» (Rovira i Virgili, 1927, p. 1).

A l'article de Gaziell i els articles de fora de Catalunya que segueixen la línia del periodista català s'hi beslluma un cert espant, un cert orgull ferit: que Fabra no accepti la «generositat» del règim sobta i enquimera profundament uns certs sectors de l'Estat, que no han aconseguit desactivar un element que consideren perillós. L'estratègia de la dictadura, com que no és acceptada, queda en entredit: l'element a destruir s'afirma refusant-los. Fabra esdevé, com d'altra banda ja era (i especialment des del principi de la Dictadura), un símbol.

Cal tenir en compte, ahora, les consideracions que fa Miracle sobre aquest fet, examinant un altre dels personatges de la cultura catalana que sí que va ac-

ceptar la proposta de l'Acadèmia: mossèn Riber, representant de Mallorca a la secció catalana, va ser com «un expatriat a Madrid, vivint la vida acadèmica de la capital, però allunyat de totes les seves coses i dels seus treballs habituals [...] no solament no pogué afegir un sol bri de glòria a la modalitat mallorquina del català, sinó que hagué d'esmerçar en la llengua castellana activitats editorials que abans havia dedicat a la llengua catalana» (Miracle, 1998, p. 540).

Miracle conclou que «Fabra s'hauria trobat exactament en el mateix cas. A Madrid, i fent-hi vida acadèmica, no sembla gens probable que hagués pogut resoldre els problemes que normalment s'escatien dins de la Secció Filològica» i li sembla evident que «no hauria pogut acabar la redacció del *Diccionari de la llengua catalana*» (Miracle, 1998, p. 541), que no debades Cambó va començar a finançar aquell mateix any, el 1927.

Agafem-nos a aquest darrer nom, que pesa especialment en el cas Fabra, perquè, siguin les consideracions de Gaziell sobre la cultura catalana parcials o no, el fet és que Cambó —que, com he dit, des d'aquell mateix any comença a finançar el *Diccionari*— és un personatge cabdal per entendre el refús de Fabra. Alavedra, en el seu llibre *Personatges inoblidables*, insisteix en el fet que «alguns amics l'instaven a acceptar sostenint que fer-ho *era més polític*, que sempre era *guanyar una posició*, que *potser més tard...*», però que Fabra va convèncer-se del refús en anar a veure Cambó, que tampoc no confiava en l'estratègia de l'Estat. Alavedra reporta el raonament del polític, aleshores «retirat», i mecenes; un report si es vol dramatitzat, però en tot cas versemblant i que és molt probable que parteixi del testimoni de Fabra mateix: «Si el Govern espanyol [diu Cambó a Fabra, segons Alavedra] s'interessés seriosament per la nostra llengua, subvencionaria una Acadèmia de la Llengua Catalana. Cridar-vos a vós, Fabra, a la Real Academia Española és com si el Sant Pare posés un rabí jueu en el Cos de Cardenals» (Alavedra, 1968, p. 36).

Fabra, obligat per la situació que enceta l'article de Gaziell, i defensant la postura acordada amb Cambó mesos abans, publica finalment a *La Publicitat* «Una declaració»:

Els que coneixen la meua manera de pensar sobre quina ha d'ésser la col·laboració de gramàtics i escriptors en l'obra de depuració i fixació de la llengua literària, ja podien preveure que jo no havia d'aprofitar, si mai se m'oferia, cap ocasió de recolzar la meua autoritat en un suport altre que el consentiment dels nostres escriptors. Aquesta ocasió s'ha presentat, i jo he obrat des del primer moment d'acord amb la meua manera de pensar. Si algú, doncs, vol ara fer creure que la meua actitud d'inhibició m'ha estat imposada, falta senzillament a la veritat. I si vol recolzar la seva afirmació en els fets, no cal dir que els ha de tergiversar. (Fabra, 2013, p. 686)

Hi insistirà el 21 de desembre d'aquell mateix any, en un parlament amb motiu del banquet clausural de l'exposició de llibre català celebrada a Madrid, reportat per la *Gaceta Literaria*: «No pude aceptar [...] el puesto en la Real Academia Española, porque creí que el oficio de depurar la lengua sólo a catalanes, baleáricos y valencianos corresponde. Pero mi gratitud porque alguien pensó en mí es inmensa» (Fabra, 2013, p. 687).

Tanmateix, la influència de Cambó a què es refereix dramatitzadament Alavedra i potser amb voluntat instrumentalitzadora Gaziol és ja recollida per documents privats de l'època, com la carta de Carles Riba a Manuel de Montoliu del 8 d'abril de 1927: «Quan en Cambó (i d'altres) van demostrar que aquest *sacrifici* fora inútil, i contraproductiu, nosaltres vam estar contentíssims, perquè si hi havíem pensat, uns moments, des d'un punt de vista *merament polític*, ens alegrava que un polític coincidís amb la nostra espontània actitud d'inhibició digna» (carta 147, *apud* Guardiola, 1989, p. 313).

Dues intervencions, l'escripta i la parlada, que, sigui dit de passada, contradueixen tant Miracle com Alavedra, que afirmen que Fabra no es va pronunciar fins passats molts anys. Alhora, el parlament fet durant el banquet de l'exposició de llibre català a Madrid aporta algunes clàries sobre l'ambient, sobre l'estat d'opinió que hi havia a Espanya sobre la tasca fabriana, i ajuda a entendre la posició de Fabra i Cambó. Cal parar atenció al fet que el gramàtic, en aquella cita madrilenya, ha de justificar que «en esta obra nunca ha habido deseo de separar arbitrariamente el catalán del castellano» i que en l'esporgament de mots forans «nunca ha habido odio, que sería ridículo», replant que és «sencillamente lo mismo que si os tachase a los castellanos de francófilos porque procuráis suprimir del castellano escrito los galicismos» (Fabra, 2013, p. 687). Així i tot, tal com assenyalen Miracle i altres autors, el rebuig de Fabra «no va acabar de ser entès» i «alguns conspicus catalanistes s'hi desesperaven» (Miracle, 1998, p. 540). Un d'aquests conspicus catalanistes és, de fet, Riba.

3. RIBA I PLA: UNA POLÈMICA *DESENFOCADA*?

Diverses cartes testimonien l'interès de Riba pel cas. De fet, el 2 de desembre (un dia abans que Gaziol publiqui el seu primer article sobre la qüestió, defensant la candidatura Rubió-Fabra), Riba escriu aquests mots a Ricard Permanyer: «Noms que caldrien propugnar? Fabra, Rubió i Lluç, Ruyra, Carner, etc.; sobretot: Fabra i Rubió i Lluç.» Amb tot, ell és perfectament conscient de la «sarcàstica paradoxa que hom vulgui purificar i regir des de lluny una llengua que a casa seva pròpia [...] és cada dia més travada i més perseguida en el seu ús» (carta 145, *apud* Guardiola, 1989, p. 309).

Una altra carta, del 2 de febrer, també a Permanyer, s'hi refereix novament: «Sobre l'afer de l'Acadèmia, res de nou. ¿Qui ens farà mai, en aquest món, saber la veritat de res? Ja em roda el cap.» (carta 146, *apud* Guardiola, 1989, p. 311). Un interès, en definitiva, que agafarà cos, construint una de les polèmiques de més alta volada dins de la polèmica fabriana pròpiament dita, amb la publicació d'un article a *La Publicitat*. Dos dies després de la diatriba de Gaziell i cinc abans de la succinta resposta de Fabra, el 20 de març de 1927 apareix l'aportació ribiana al debat, «Polítics i intel·lectuals», que, segons Olívia Gassol, «resumeix tota una època» (2007, p. 352).

Riba perfila i caracteritza les figures de l'intel·lectual i del polític com a solucions complementàries a través d'un raonament que, sense abandonar l'esforç del mateix Riba en l'ideal, elabora (o reelabora) tot un conjunt d'arguments que necessàriament justifiquen el programa cívic emprès —i que ha d'emprendre's— a Catalunya, basat en la delicada però necessària cooperació entre creadors i polítics, a fi de dur a la pràctica uns objectius nacionals comuns:

l'intel·lectual només podria allargar la mà si a consciència creia que és un moment, o una qüestió, d'obeir com un soldat, sense discutir; així Sòcrates serví en tres campanyes, sense mirar quin partit exercia el poder; però no pot allargar-la per satisfer una llamineria personal, a recer, fonamentant la seva panxeta i el seu dret a una crítica primfilada. (Riba, 1927a, p. 1; 1986, p. 268-269)

L'article és un intent de desenverinar —dit altrament, de problematitzar— l'acusació de Gaziell, postulant que l'intel·lectual a Catalunya si de cas pot con-viure en col·laboració amb el polític però no, com suggeria el director de *La Vanguardia*, fer exercici de connivència per pura ambició personal.

Deia, però, que en la resposta circumstancial a Gaziell, Riba no abandona el seu esforç intempestiu, fundat en l'ideal: és per això que, en el seu raonament, parteix de la noció d'un intel·lectual *pur* en contraposició al polític *pur*, el primer dels quals ha de vetllar el guiatge del polític del segon, essent el tal intel·lectual àrbitre de la Justícia i el Deure, no debades majúsculats. En definitiva, guardià de l'ideal i no artífex de pràctiques. En relació amb això, diu el següent: «Si el polític l'oblida [el cim, l'ideal], si es perd entre els fets, ¿qui haurà de fer-lo gravitar novament cap als principis? ¿El poble, si és que això existeix, amb el seu mer instint, posat que un instint sigui sempre infal·lible? ¿O més aviat l'intel·lectual, que, per definició, ha d'ésser home dels valors eterns en llur jerarquia, de cara a llurs imperatius?» (Riba, 1927a, p. 1; 1986, p. 268).

Sembla que aquest vessant idealista és el que provoca la resposta de Pla, deu dies després, el 30 de març de 1927, el qual, invertint el títol ribià, publica «Intel·

lectuals i polítics». El debat, en aquest moment, ha perdut en aparença el referent immediat, el cas Fabra, com bé li recriminarà Riba quan li respongui («el meu estimat Pla, fa temps, viu lluny de nosaltres. Això explica que hagi llegit el meu article [...] desenfocat») i, sigui cert o no, esdevé tot ell un debat en què els termes —*intel·lectual*, *polític*— són tractats en ells mateixos, fora del context en què, d'entrada, havien emergit. En síntesi, Pla afirma que Riba «té una idea elevada dels intel·lectuals (dels artistes)» i que la «història, en canvi, en té una idea desfavorable», i problematitza l'exemple socràtic dient el següent:

en fi, suposem que Sòcrates fos un anarquista tan important com diuen. Era el dipositari de la Justícia i del Deure i es va deixar matar. Està molt bé perquè la llei és aquesta. L'única cosa que pot justificar la professió de dipositari, és si convé deixar-se matar. Sòcrates va ésser correcte, impecable [...] però és que hi ha encara una posició superior [...] i és aquesta: la posició de l'home que [...] té la possibilitat d'enfonsar el contrari, de guanyar i d'imposar les idees que ell representa. I aquest és el cas del polític. (Pla, 1927a, p. 1)

Ahora, qüestiona amb més profunditat la pertinència d'un intel·lectual, i es pregunta: «I qui ens defensarà contra els polítics?» I es respon: «Ens defensarà el poble. Ja sé que no hi creieu. El poble, sí és que això existeix... —diu Riba—. Perfectament. Però no heu de fer més que prendre un bitllet per Moscou» i «[v] eureu, per carambola, si el poble existeix o no» (Pla, 1927a, p. 1).

La resposta de Riba no es fa esperar. Arriba al cap de dos dies, el primer d'abril. En aquest segon article, que porta per subtítol «(Aclariments per a Josep Pla)», Riba accepta que la «primera gran dificultat, teòrica, està en això: que ni el polític pur ni l'intel·lectual pur a penes existeixen; i si existeixen mai, sol ésser o catastròfic o tristíssim [...]. Jo vaig imaginar, per la via del mite, l'intel·lectual pur» (Riba, 1927a, p. 1).

Tanmateix, defensa que l'intel·lectual que posseeixi la capacitat de saber-se resoldre entre el món de les idees i la realitat no serà «cap graó més baix que el polític [...] i jugarà tan fort com ell, perquè lluitarà al costat d'ell; si és que ja no conviuen tots dos dins de la mateixa persona» (Riba, 1927a, p. 1).

A través de l'exemple de Lenin, emprat per Pla («no menys mític ja [...] que Sòcrates», li respon Riba), raona les dificultats del pas de la teoria a la pràctica. Alhora, matisa la qüestió del poble dient que ell mateix és el poble, però que alhora

¿Com es defensarà [...] amb els vots a les bones?, amb una revolució a les males? I jo ara insisteixo: ¿quina millor missió per al que no pugui ésser més que un intel·lectual, per a l'home de consciència més clara, que ésser un mandatari del poble en aquesta feina d'il·lustració i de sosteniment

i d'exemple, com el polític ho és en l'obra d'ordenació i de guia? (Riba, 1927a, p. 1)

I conclou que l'obra de pura bellesa o pura especulació produïda per l'intel·lectual «un dia o altre arribarà al poble; per a dir-ho en una expressió gràfica, alguna cosa en lleparà el poble amb el temps.»

La polèmica continua. Hi intervé Carles Soldevila, que surt innecessàriament en defensa de Riba, i Pla li respon amb més força, més contundentment i amb un to encara més mofeta, publicant l'article «L'error dels intel·lectuals», del qual promet una continuació que no arriba mai. Però no cal endinsar-se ara en el laberint de la polèmica i les subpolèmiques i les subsubpolèmiques, sinó que fora en aquesta circumstància igualment estimulants no bellugar-se gaire de l'estricta argumentació i contraargumentació de Riba i Pla. Perquè, ¿la resposta planiana està tan desenfocada com pretén Riba, que, d'altra banda, en fa una lectura que és la lectura que d'habitud se n'ha fet també des de l'acadèmia? Pla era un home al corrent del que passava al país i el combat dialèctic en aparença abstracte podria amagar un debat molt més pràctic i aterrat que no sembla, perfectament emmarcat en el context del cas Fabra: Pla defensa la força del polític (i recordem que el refús de Fabra és, també, responsabilitat de Cambó), que té la possibilitat de vèncer, i resta importància al sacrifici de l'intel·lectual, que considera inútil, cosmètic i tot. Un sacrifici que, amb pretextos socràtics i evangèlics, Riba defensa. Tornem sobre una cita de Pla: «[Sòcrates] era el dipositori de la Justícia i del Deure i es va deixar matar» (Pla, 1927a, p. 1). ¿No podríem llegir-hi, en aquests mateixos articles, la desavinença que seria deixar que Fabra fes de Sòcrates, en definitiva, que Fabra, com a intel·lectual, com a guardià de l'ideal i del deure, es deixés *matar*? A gratcienc o a la insabuda, l'argumentació planiana no sembla tan allunyada de les particularitats del cas Fabra.

4. CONTINUACIÓ, SIGNIFICAT I VALOR DE LA POLÈMICA

En aquest episodi apassionant, del qual aquesta aproximació només arriba a tocar la superfície, hi intervenen altres personatges de primer ordre. Altrament, el refús de Fabra estimula altres polèmiques que polaritzen el debat tant com la decisió del gramàtic, com ara l'elecció d'Eugeni d'Ors, figura molt controvertida en aquells anys. Les polèmiques que envolten el *no* de Fabra no s'han de llegir sinó des de les dificultats de l'encaix entre Catalunya i Espanya, tenint en compte les recances d'uns i altres, les esperances de tots. Personatges de primer ordre hi participen, tant de la cultura catalana com de la castellana, però també institucions i mitjans que projecten sobre la polèmica alguna cosa més que la polèmica.

D'entre tots aquests agents cal destacar la intervenció de *La Gaceta Literaria*, les accions de la qual representen una de les operacions de cooptació de la cultura catalana més interessants de les que es van fer en aquells anys des de Madrid. Si-gui com sigui, aquesta lleu reconstrucció de la polèmica, amb la bibliografia que hi ha a l'abast (des de testimonis d'època a biògrafs, des d'articles de premsa a la compilació de les importantíssimes *Obres completes* de Pompeu Fabra) i el res-seguiment d'una de les converses a la premsa més importants que s'hi generen a l'entorn, deixen entreveure, encara que sigui tímidament, la importància d'aquest episodi, d'altra banda tractat en la bibliografia especialitzada esparsament.

Caldria examinar, compilar i posar a l'abast ordenadament els textos públics i privats estimulats per la proposta del règim i el refús de Fabra, que ajudarien a entendre especialment el context intel·lectual d'Espanya pel que fa a la qüestió cata-lana, els moviments polítics del règim, i encara amb més força el món cultural de Catalunya, col·locat sobtadament en una cruïlla difícil en un moment decisiu de la seva història. Carner afirmà en una conferència de 1913 que la història, que la cultura, és una «selecció d'homes i de moments». El cas de Fabra i la RAE és això mateix. L'episodi, fonamental per a la cultura catalana, hauria de ser considerat també fonamental per entendre la construcció i la projecció no només del Fabra gramàtic i de la seva tasca de redreçament de la llengua sinó del Fabra símbol.

No debades és parlant del refús a la proposta de la RAE que Fabra fa una de les reflexions —recollida per Miracle— que més han citat erudits i llecs, i que potser conté el nucli de la ideologia que articula el país durant l'aventura tortuosa del segle xx, el nucli d'una ideologia i potser també d'una hagiografia: «Si a mi se'm considerava una mena de símbol de la llengua catalana, em va semblar molt clar que, si jo fallava, fallaria la llengua. I m'era evident que si fallava la llengua, fallava tot» (Miracle, 1998, p. 540).

5. CRONOLOGIA DE FETS I ARTICLES

1926	
26 de novembre	Es publica el Reial decret que obre les portes de la RAE a les llengües «regionals».
3 de desembre	Gaziel publica a <i>La Vanguardia</i> «Toma de posición. Los académicos por Cataluña».
1927	
10 de març	Juntament amb el representant mallorquí, Llorenç Riber, i el representant valencià, Lluís Fullana, són elegits per a la secció catalana en representació de Catalunya Eugeni d'Ors i Antoni Rubió i Lluch.

1927	
18 de març	Gaziel publica a <i>La Vanguardia</i> «Entre dos silencios. Cultura y política».
20 de març	Carles Riba publica a <i>La Publicitat</i> «Polítics i intel·lectuals», i Antoni Rovira i Virgili publica, al mateix diari, «El malentès dels acadèmics».
25 de març	Pompeu Fabra publica a <i>La Publicitat</i> «Una declaració».
30 de març	Josep Pla publica a <i>La Publicitat</i> «Intel·lectuals i polítics».
31 de març	Carles Soldevila publica a <i>La Publicitat</i> «Alerta, amic Pla!»
1 d'abril	Carles Riba publica a <i>La Publicitat</i> «Polítics i intel·lectuals», amb el subtítol «Aclariments per a Josep Pla».
9 d'abril	Josep Pla publica a <i>La Publicitat</i> «L'error dels intel·lectuals».
21 de desembre	Apareix a <i>La Gaceta Literaria</i> el parlament de Pompeu Fabra amb motiu del banquet clausural de l'exposició de llibre català celebrada a Madrid.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ALAVEDRA, Joan (1968). *Homes inoblidables*. Barcelona: Selecta.
- CALVET, Agustí [Gaziel] (1926). «Toma de posición. Los académicos por Cataluña». *La Vanguardia*, 3 desembre 1926, p. 5.
- (1927). «Entre dos silencios. Cultura y política». *La Vanguardia*, 18 de març 1927, p. 7.
- CARNER, Josep (1913). «La dignitat literària». *La Veu de Catalunya*, 7 juliol 1913, p. 3.
- FABRA, Pompeu (2013). «Textos i materials». MURGADES, Josep (ed.). A: FABRA, Pompeu. *Obres completes*. Direcció de Jordi Mir i Joan Solà. Vol. 9. Barcelona/València/Palma: Proa / Edicions 62 / Edicions 3 i 4 / Moll, p. 61-777.
- Gaceta de Madrid* [= *Boletín Oficial del Estado*], núm. 331 (27 novembre 1927), p. 1107.
- GASSOL, Olívia (2007). «Carles Riba, un model d'intel·lectual per a una cultura en crisi. Els anys 50», A: PANYELLA, Ramon (coord.). *La projecció social de l'escriptor en la literatura catalana contemporània*. Lleida: Punctum & GELCC, p. 351-364.
- GINEBRA, Jordi; SOLÀ, Joan (2007). *Pompeu Fabra: vida i obra*. Barcelona: Teide.
- GUARDIOLA, Jordi (ed.) (1989). *Cartes de Carles Riba*. Vol. I. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans / La Magrana.
- MIRACLE, Josep (1998 [1968]): *Pompeu Fabra*. Barcelona: Proa.

- PANYELLA, Ramon (2007). «Presentació». A: PANYELLA, Ramon (coord.). *La projecció social de l'escriptor en la literatura catalana contemporània*. Lleida: Punctum & GELCC, p. 11-13.
- PLA, Josep (1927a). «Intel·lectuals i polítics». *La Publicitat*, 30 març 1927, p. 1.
- (1927b): «L'error dels intel·lectuals». *La Publicitat*, 9 abril 1927, p. 1.
- RIBA, Carles (1927a): «Polítics i intel·lectuals. Aclariments per a Josep Pla». *La Publicitat*, 1 abril 1927, p. 1.
- (1927b): «Polítics i intel·lectuals. Aclariments per a Josep Pla». *La Publicitat*, 1 abril 1927, p. 1.
- (1986): *Obres completes*. Edició a cura d'Enric Sullà. Vol. iv. Barcelona: Edicions 62.
- ROVIRA I VIRGILI, Antoni (1927). «El malentès dels acadèmics». *La Publicitat*, 20 març 1927, p. 1.
- SOLDEVILA, Carles (1927). «Alerta, amic Pla!». *La Publicitat*, 30 març 1927, p. 1.